

„BAZINUL CARPATIC” – O FALSĂ VIZIUNE GEOGRAFICĂ ȘI GEOPOLITICĂ

George COANDĂ*

Abstract: “The Carpathian Basin” – a false geographical and geopolitical outlook

During the history of Central Europe, the Carpathians constituted and continue to be an element of equilibrium and economical performance, ensuring perpetuation and survival, specially of Romanians, but also of Slovaks as Carpathian peoples. Subsoil, hydroenergetic, agricultural, forest and tourist resources ensure for these peoples the necessary support to be themselves, and those who sustain, in case of Romania, for instance, that, under rapport of economic performance, Carpathians have no more any relevance, not only prove scientific opportunism, but I am afraid that just this opportunism, through effect of a parti-pris induced by obscure interests, obturate a sincere look over multivalent performance of Carpathians.

As long as these mountains catch still today attention of some economic powers, but also of other states (vide Hungary and Ukraine), it is sure that they are not looked at only as so-called “political frontier” of an absurd “Carpathian Basin” or like “frontier between civilization (Samuel P. Huntington), but also as performing economic basis, but for others.

Still in antiquity and until contemporaneity, Carpathians have been an element of geopolitical equilibrium in the game of spheres of influences between European powers which, all of them, have seen in these mountains either a fortification in the way of some migratory, with value of “head of bridge” advanced toward North (Roman Empire), or frontier – buttress to expansionist tendencies of Ottomans (Hungarian Kingdom, Saint Roman Empire of German Nation and Habsbourg/Austrian-Hungarian Empire), or

* Dr., Membru al Academiei Americano-Române de Arte și Științe din SUA, Academiei Internaționale „Mihai Eminescu” (România-India), Societății de Științe istorice din România-Filiala Târgoviște, Asociației Europene a Cadrelor Didactice, membru al altor asociații, societăți și uniuni științifice și de creație din țară și străinătate; Professor Honorificus – Universitatea „Valahia” din Târgoviște; redactor-șef fondator al revistei de cultură istorică „Eroica”; distins cu Ordinul Meritul Cultural în grad de Cavaler; autor a 30 de volume de literatură științifică și beletristică și a peste 200 de studii și articole publicate în reviste de specialitate din țară și străinătate.

“space-tampon” (Czarist Empire/USSR and German Reichs – the IInd Wilhelman and the IIIrd Nazi). Seen in such hypostases, Carpathians, through the very nature of these political-military visions, have constituted an evident element of equilibrium between interests of European powers, imposing to these, due to their geographic strategic position, to not include them in totality between own frontiers, realizing that, if they would make such an error, another equilibrium would have been lost: the continental one, with ill-fated repercussions over their own existence, especially in Middle Age and modern epoch.

Keywords: Carpathians, Carpathian Basin, Trianon, revisionism.

Încă din antichitate spațiul carpatic românesc a constituit obiect de dispută între state (vecine sau mai îndepărtate de acest spațiu: imperii, regate și republici mai mari sau mai mici, organizații politico-militare). Nu mă voi referi în acest articol, însă, decât la politica unor state față de acest spațiu, resimțită de români după Primul Război Mondial și până astăzi, străduindu-mă să surprind, *sine ira et studio* jocurile geopolitice gândite și executate, având în vizor Carpații sud-estici.

Mai înainte însă se impune, pentru o justă înțelegere istorică a acestor jocuri, un scurt excurs privitor la tendințele, și politice și religioase, de acaparare a spațiului carpatic românesc și includerea sa sub autoritatea politică, fie a „sferei de influență ortodoxă”, fie a „sferei de influență catolică”.

În 395, Teodosius, împărțind Imperiul Roman fiilor săi, Arcadius și Honorius, în speranța că astfel va fi păstrat ca unitate statală, nu a bănuir că, dimpotrivă, această unitate va fi demolată¹. Arcadius îi va fi îndreptat pe vizigoți spre Roma fratelui Honorius, aceștia ocupând-o și distrugând-o la 476, partea de apus a imperiului pulverizându-se în minuscule regate care, religios, intră sub oblăduirea tiarei papale. Conflictul dintre prima și „a doua Romă” (Bizanțul) devine ireconciliabil, ajungându-se la Marea Schismă din 1054.

Pe acest fond geopolitic, românii, descendenți ai romanității orientale, încreștinați întru procesul lor de etnogeneză ajung, ca urmare a fracturării dihotomice a Imperiului Roman, sub influența împăraților de la Bizanț (Constantinopol). Dar, după șapte secole de romanitate orientală, grecii își instalează puterea în Bizanț, disipează „blocul latin” sud-dunărean prin adunarea slavilor între Marea Neagră, Marea Adriatică și Munții Balcani,

¹ Viorel Roman, *Imperium & Limes* '99, comunicare susținută la a V-a ediție a Conferinței economice internaționale, Sibiu, Universitatea „Lucian Blaga”, 6-7 mai, 1999, p. 4.

românii devenind tolerați, iar ierarhia bisericească este înlocuită, în secolul IX, cu una slavo-bizantină².

A urmat o multiseclară izolare, încurajată pe duct religios slavo-bizantin de imperiul musulman al otomanilor „până când Mihai Viteazul și Unirea cu Roma au spart blocajul de comunicare cu vestul”³.

Viorel Roman are, de altminteri, un punct de vedere propriu despre „limesul roman și religios” care, luat în considerare, poate explica situarea Carpaților ca segment important în acest limes. Spune acesta:

„Dacă plecăm de la constatarea că la granița dintre cele două imperii romane de 1600 de ani există un conflict aproape permanent și că astăzi din nou avem de-a face cu o confruntare militară, trebuie să privim și îndelungata experiență a românilor la Limes.

Popor latin, ajuns sub greci, slavi, maghiari și turci, a supraviețuit datorită unei culturi proprii, distincte atât de romanitatea occidentală, cât și de cea a ocupanților”⁴.

Ceea ce, de fapt, i-a determinat să caute în permanență noi formule de conviețuire cu celelalte neamuri cu care au venit în contact și în interreferențialitate de geocivilizație. Cred, însă, că „limesul roman și religios” nu e coincident lanțului carpatic de sud-est, altfel ar trebui să fiu de acord cu absurda „teorie Huntington” care stabilește pe Carpați linia de falie dintre „civilizația catolică” și „civilizația ortodoxă”, una activă, prima, alta contemplativă și neprofitabilă, a doua, ceea ce induce cu insidiositate ideea existenței unor popoare de elită și a altora de „mâna a doua”, fapt care a dus, la începutul ultimului deceniu al secolului XX, la „reizbucnirea răboiului la Limes”⁵, revelându-ni-se astfel „că «tranziția» de la războiul rece la o Europă unită de la Atlantic la Ural sau, în termeni mai generoși, la o civilizație creștină de la Vladivostok la Vancouver este mult mai dificil de realizat decât s-a sperat în elanul anului revoluționar 1989”⁶.

Este, așa cum precizam, un punct de vedere propriu al politologului de la Universitatea din Bremen, care conține unul din adevăruri, invitându-ne, astfel, la unele reflecții într-un moment când o anumită politică revizionistă militează pentru crearea unei stări de conflictualitate și căreia i-a picat bine „teoria Huntington” a „Carpaților falie” pe latura estică și sudică a așa-zisului „Bazin

² *Ibidem*, p. 6.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, p. 2.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

carpatic”. Debutul acestei stări de conflictualitate s-a produs încă din timpul conciliabulelor pentru realizarea „sistemului de pace” de la Paris de după încheierea ostilităților din Primul Război Mondial (1914-1918) și, mai vehement, după semnarea Tratatului de la Trianon (1920), prin care Transilvania era recunoscută ca teritoriu inclus firesc între frontierele României Mari.

De-a lungul a opt decenii, acțiunile anti Trianon ale Budapestei au vizat o paletă diversificată revizionistă, mergând de la geomorfologie până la stranii interpretări de geografie a populației. Însă cum în altă parte a acestui capitol voi aborda punctual acțiunile unor state față de importanța geopolitică a Carpaților – inclusiv ale Ungariei – îmi propun acum să tratez, conotativ, pseudo problematica aceluia inventat „Bazin carpatic” pe care, înainte de cel de-al Doilea Război Mondial, au pus-o în circulație geografii maghiari, principalul lor corifeu fiind A. Ronai, și cărei absurdități i-a dat o replică perfect motivată Ion Conea.

Conform uneia dintre aceste absurdități, larg și obstinant îmbrățișată și astăzi de geografii, geopoliticienii și istoricii budapeșteni, care, din păcate, și-au găsit insoliți comparși și prin Occidentul promotor al creării Uniunii Europene de la Cabo da Roca la Urali, Munții Carpați reprezintă „une chaines tout à fait fermées et puissantes”⁷.

La această opinie impardonabilă, Ion Conea, fără a fi intrat într-o polemică retorică, a preferat un răspuns științific, invocând, în sprijin, opiniile marilor geopoliticieni francezi Lucien Febvre și Jaques Ancel, care au împărtășit convingerea, primul, că Apeninii, de pildă, au văzut „des États nombreux à l'est et à l'ouest de leur arête, comme la double besace sur l'épaule d'un homme fort”⁸, iar al doilea, că nici Pirineii, nici Alpii sau chiar Himalaia, n-au fost hotărâți etnici⁹. Deci, Ion Conea – având drept argument și opinia din 1909 a geografului german H. Grothe, care era convins că Munții Carpați sunt coloana vertebrală a pământului și neamului românilor – a răspuns științific astfel într-o excepțională luare de poziție (citez exhaustiv):

„Și cu atât mai puțin decât oricari alți munți, Carpații românești (...) nu sunt un lanț, cum spune d. Ronai, ci sunt un complex muntos în care intră deopotrivă: masivul Bihorului, masivul Poiana Ruscăi, masivul Banatic,

⁷ A. Ronai, *Biographie des frontières politiques de Centre-Est européen*, Budapeșt, 1936, p. 362.

⁸ Lucien Febvre, *La Terre et l'évolution humaine, introduction géographiques à l'histoire*, în „L'Évolution de l'humanité”, Paris, 1922, p. 362.

⁹ Jaques Ancel, *Géopolitique*, Paris, Librairie Delagrave, 1936, p. 61-66.

Carpații Moldovei, Alpii Transilvaniei. Carpații sunt o imensă fortăreață de munți (...). Ei sunt o țară înaltă, sunt o zonă sau un ansamblu de regiuni naturale – nu sunt un lanț. Această regiune carpatică românească are peste tot aceeași constituție geologică, prezintă aceeași fizionomie, aceeași viață vegetală o acoperă, aceeași massă etnică o locuiește. Iar podișul Transilvaniei, privit în această lumină, nu este altceva decât una – e drept, cea mai importantă – din numeroasele depresiuni care însoțesc la tot pasul trupul regiunii carpatice românești. Iar masivul munților Bihorului, încheind podișul dinspre apus, e departe de a fi un simplu accident de relief, cum vor a-l considera ungurii: ci el are o suprafață cât a întregului podiș transilvănean (...). Cu alte cuvinte, dacă vecinii noștri voiesc numaidecât hotar natural spre est, de ce nu se opresc cu pretențiile pe Apuseni, ci vin cu ele tocmai pe culmile Alpilor Transilvaniei și ai Moldovei? Mai ales că – așa cum numele însuși de Trans-Silvania o arată – latinitatea medievală mărturisea prin el că dincoace de munții Bihorului (cari sunt Silvania!) se întindea o altă lume decât aceea a pusteii ungurești: altă geografie, alți oameni...

Carpații pe care mergea vechiul hotar dintre noi și unguri sunt departe de a prezenta însușirile geografice necesare unui așa-zis hotar natural. Ei sunt, mai întâi, de altitudine mijlocie (...) În plus – și aceasta constituie unul din caracterele lor icumenice esențiale – ei nu se termină sus în creastă, ca alți munți, ci se termină în terasă, ca o casă arabă din țările calde (...) Dar mai e ceva: nici un alt sistem de munți din Europa nu mai posedă atât de multe depresiuni în interiorul sau în poalele lui, ca acești Carpați românești. Ele se țin lanț pe sub ambele versante, în tot lungul lor. Și tocmai din ele, atât în nord, cât și în sud, în est și vest, au răsărit primele organizații politice din a căror contopire aveau să ia naștere primele voievoodate românești. Puterea noastră politică, la fel cu cea etnică, a pornit și a crescut din centrul de munți spre margini”¹⁰.

Ion Conea nu s-a înșelat cu nimic în răspunsul său dat lui A. Ronai. (Poate că, privind denumirea de „Alpii Transilvaniei și ai Moldovei” avem o anume reținere, Ion Conea preluând-o de la Emmanuel de Martonne, acel ilustru geograf francez care a cercetat cu bună credință și dragoste, cu profundă dăruire științifică, munții României, lăsându-ne studii de o inestimabilă valoare și pe care, printr-o nostalgică comparație, i-a asemuit Alpilor țării sale, nebănuind că, mai târziu, geografii și geopoliticienii maghiari vor folosi

¹⁰ Ion Conea, *Carpații, hotar natural*?, în „Geopolitica și istoria”, II, nr. 2, 1942, p. 63-64.

această denumire pro causa, încercând a demonstra că sunt, pentru „Ungaria Mare”, hotar natural).

Că, din punct de vedere geomorfologic, Munții Carpați nu fac „corp comun” cu Câmpia Panonică, așa cum se străduiesc, în absurdo, geografii maghiari să demonstreze, un argument solid ne oferă savantul care a fost Vintilă Mihăilescu, în consens cu opiniile lui Ion Conea:

„Ca și numeroase alte țări, România nu se întinde nici ea peste întreg spațiul geografic din care face parte; acoperă însă centrul și cea mai mare întindere din această „regiune geografică” axată pe Carpații sud-estici și, de aceea numită „Regiunea geografică a Carpaților sud-estici” sau, mai pe scurt, Regiunea sud-est carpatică.

Situată la o întreită răspântie (între Europa estică, Europa centrală și Europa meridională), aceasta este constituită dintr-o catenă muntoasă centrală și din depresiuni tectonice, formate pe seama unor platforme de cratogen vechi (protero- și paleozoice), în timpul cutării Carpaților. Depresiunea Transilvaniei la interior, Depresiunea Tisei la vest, a Câmpiei Române (Depresiunea Valahă) la sud, a Moldovei la est, au fost umplute cu materiale rupte și transportate din Carpați, în special în râurile carpatice. Și prin tiparele mari tectonice (pozitive și negative), și prin conținutul ei (argile, marne, nisipuri, pietrișuri, gresii, conglomerate cutate sau nu), Regiunea sud-carpatică este, prin urmare, fizicește, unitară genetic. În această mare unitate teritorială, Carpații continuă să joace rolul de factor polarizator pentru climă, ape, soluri, vegetație, faună, modul de grupare a populației și – în linii mari – de utilizare a teritoriului, căci toate aceste elemente ale complexului geografic (pe care îl numim: Regiune sud-est carpatică) sunt dispuse în amfiteatru, concentric, așa cum sunt dispuse și marile lui trepte de relief: Podișul Transilvaniei, Carpații (Orientali, Meridionali, Occidentali), dealurile circumcarpatice, Câmpia Tisei, Câmpia Română, Podișul Moldovenesc, Podișul sau Platforma Dobrogei...

Pe drept cuvânt, putem afirma, așadar, că specificul geografic al acestei zone de răspântie europeană se datorează, în primul rând, Carpaților, care au imprimat unitate celor trei fațade diferit orientate: spre Câmpia Pontică, spre Balcani, spre centrul continentului”¹¹.

Geografii maghiari văd altfel lucrurile atunci când propovăduiesc teza „Bazinului carpatic”, ei excluzând din contextul geomorfologic Carpații Occidentali, așa cum a făcut-o și A. Ronai, exemplificând cu o hartă pe care acești munți abia sunt trasați, ca și cum ar fi niște biete coline, scopul fiind

¹¹ Vintilă Mihăilescu, *Geografia fizică a României*, București, Editura Științifică, 1969, p. 7-8.

acela de a configura un amplu spațiu geografic statal cu o „frontieră naturală” continuă pe arcu carpatic de la „porțile Vienei” la Porțile de Fier. Este o eliminare insidioasă a Carpaților Occidentali, tocmai spre a fi justificată teza lui A. Ronai, care susține că „C’ est (...) le territoire d’ État (a se citi „Ungaria Mare” – n.G.C.) le plus parfait, le plus uni et le plus harmonieux de toute région que nous examinons et peut-être même du monde entier”¹². Nimic mai fals decât această „armonie geografică ungară”, din care sunt excluși Carpații Occidentali, despre care Vintilă Mihăilescu scrie următoarele, în acest fel fiind demontate „viziunile” geomorfologice ale lui A. Ronai și emulilor săi: „Pentru geologie, unitatea de geneză este indicată de aceeași pânză de șariaj revărsată din Munții Banatului și Transdunăreni, până departe spre est, peste Carpații Meridionali”¹³.

Și, referindu-se la Grupa Biharei (sau Munții Apuseni), savantul ne oferă imaginea unei polarizări „în jurul unui bastion central înalt (cristalin însă), cu mari petice de calcare mezozoice (zona Cetăților Ponorului), intrusiuni vulcanice vechi, scoase de eroziune la zi și netezite policiclic (banatite în Vlădeasa – nordul masivului; granite pe un traiect nord-sud, spre mijlocul acestuia). Este vorba de masivul Biharei, desfășurat și el în cea mai mare parte la o altitudine mijlocie (sub 1500 m), dar cu trei insule cruțate din platforma de eroziune cea mai înaltă (...) Culmea Curcubătei (1848 m) între izvoarele Arieșului și ale Crișului Negru; a doua – ca o boltă prelungă și ramificată între 1600 și 1825 m – este „Podul” Muntelui Mare, între bazinele Someșului Mic și ale Arieșului; în fine, a treia se găsește în nord și este dominată de măgurile uriașe ale Vlădeșei (1836 m) și Butesei (1791 m). Acestea domină întinse plaiuri de eroziune între 1400 și 1600 m la obârșiile Văii Drăganului...”¹⁴.

Așadar, nici vorbă ca vreun geograf cu respect față de adevărurile geomorfologice să facă pierduți de pe harta Europei Carpații Occidentali.

Luând în vedere acel „Naturgebiet” din filozofia geopolitică a lui Rudolf Kjellén, Ion Conea, într-o altă excelentă lucrare a sa, revelează această imagine a României: „O examinare a hărții pământului românesc nu poate, însă, să nu impună oricui, de la prima vedere, constatarea că el se încheagă într-un tot de armonie aproape unică, pe cât de variat în structura lui de amănunt, pe atât de unitar prin chipul quasi-organic în care măduarele lui se încheagă între ele.

O hartă geologică a acestui teritoriu (...) ne arată aceeași simetrie inelară, aceeași dispoziție de amfiteatru concentric a formațiilor litologice care se

¹² A. Ronai, *loc. cit.*, p. 101.

¹³ Vintilă Mihăilescu, *loc. cit.*, p. 79.

¹⁴ *Ibidem*, p. 81-82.

ucced spre exterior cu regularitatea cu care s-au succedat una pe alta și în reme, în epocile de formație și depunere geologică a pământului românesc, m putea spune că se prezintă ca o continuă îmbrățișare concentrică”¹⁵.

S-ar putea crede că argumentele, aparținând unor geografi români din ontemporaneitatea istorică, să fi fost inspirate de...sentimente naționaliste, dar e asemenea sentimente istoricul got Jordanes nu poate fi acuzat, pentru că, orbind de vatra românilor ca despre o „cetate etnică”, aproape că exclama: Quae patria in conspectu Moesiae Sita trans Danubium, corona montium ingitur, Duos-Tantum habens accessus: unum per Boutas, alterum per ‘apas’”¹⁶.

Dar și în secolul XIX, istoricul german Julius Jung făcea câteva observații vident corecte, privitoare la unitatea geografică a pământului gravitând în arul Carpaților sud-estici: „Această întindere a stăpânirii dace (regatul lui Decebal – n.G.C.) care s-a îndeplinit cu mult înainte de epoca romană, a fost leterminată de motive economice: muntele și șesul au și au avut întotdeauna nevoie unul de altul”¹⁷.

De unde ideea de „întreg economic” al Daciei, podișul Transilvaniei ntinzându-se spre Dunărea de Jos și Marea Neagră.

Geograful sas D. Heinrich Wachner, pornind de la unitatea geografică și onomică a pământului românesc, remarca în același secol XIX: „Cu toată epararea milenară, poporul român este, prin limbă, cultură și fel de viață, perfect unitar și este însuflețit de un puternic simțământ național, deopotrivă de iu peste tot”¹⁸.

Putem spune exact ca și Jaques Ancel că, „L’ unité roumaine: fait de géographie humaine”¹⁹, sau că statul unitar român – și preluăm aici sugestiva metaforă a lui Rudolf Kjellén – „nu plutește în aer, ci este asemenea unei

⁵ Ion Conea, *Transilvania, inimă a pământului românesc*, în „Geopolitica și istoria”, I, 1, 1941, p. 21.

⁶ Jordanes, *De origine actibusque Gaetarum*, în „Monumenta Germanie historica”, tom V, 1882, p. 83. Traducerea: ”Această țară, aflată în fața Noesiei, dicnolo de Dunăre, este înconjurată de o cunună de munți, având numai două intrări, una pe la Boute [sau Bute, localitate în defileul Oltului, neidentificată-n.n.], alta pe la Tapae” ; vezi *Fontes Historiae Daco-Romanae, vol II*, București, Editura Academiei, 1970, p. 418-419.

¹⁷ Julius Jung, *Contribuție la istoria trecătorilor din Transilvania*, în „Convorbiri literare”, august 1894, p. 334.

¹⁸ D. Heinrich Wachner, în *Handbuch der geographischen Wissenschaft*, Lieferung 31, Heft 2, p. 44.

¹⁹ Jaques Ancel, *Manuel géographique de politique européenne*, tom I, Paris, L’ Europe Centrale, 1936, p. 223.

păduri imense, prinsă de un anume pământ (carpatic – n.G.C.); un pământ din care arborii pădurii își sug hrana și sub fața căruia rădăcinile acestor arbori se împletesc strâns într-olaltă”²⁰.

Tot ce am revelat până aici, desigur, nu poate fi contestat de nici un politician, geopolitician, istoric sau specialist în culturi și civilizații de bună credință, doar că la începutul celui de-al Treilea Mileniu d.H./e.n., statul național, așa cum a fost el construit, în toată lumea „este supus la presiuni violente venite din direcții opuse. Un ansamblu de forțe acționează în direcția transferării puterii politice în jos, dinspre statul național spre regiuni și grupuri subnaționale. Altele caută, în același timp, să deplaseze puterea în sus, de la națiuni spre organisme internaționale. Acțiunea lor combinată duce la fragmentarea națiunilor avansate din punct de vedere tehnologic, în unități mai mici și mai puțin puternice.

Fenomenul sare în ochi îndată ce aruncăm o privire asupra a ceea ce se întâmplă în lume”²¹.

Astfel că fenomenul „dă naștere unor grupuri cu interese mai largi decât cele naționale. Aceasta formează baza ideologiei globaliste care se înfiripă acum, fiind numită uneori «conștiință planetară» (...) Rezumând, putem spune, deci, că la toate nivelurile, de la economie la politică, la organizare și ideologie, suntem martorii unui atac, dinăuntru și dinafară, asupra statului național”²².

Cel care a scris, relevându-ne fenomenul „dislocării națiunii” – cum l-a numit eufemistic – este un atent și serios observator și analist al „mersului lumii”, neputând fi bănuț de inducerea în mintea cititorilor săi a unor idei oculte, atâta vreme cât ne atrage atenția că „Nimeni din cei ce trăim astăzi (...) nu poate ști cu certitudine cum va arăta noul sistem mondial, ce tipuri noi de instituții vor apărea, menite să asigure ordinea regională sau planetară”²³.

Observațiile toffleriene, nu încapă nici un fel de îndoială, și-au extras substanța dintr-o realitate ale cărei sensuri, în căutarea unor noi trenduri și structuri, se schimbă, într-o „mare confluență”, cu viteze uluitoare și, de multe ori brutale. Însă, omenirea deja ia parte „la opera captivantă de reconstituire nu numai a structurilor noastre politice perimate, ci a civilizației înseși”²⁴.

²⁰ Rudolf Kjellén, *Der Staat als Lebensform*, Leipzig, 1917, p. 96.

²¹ Alvin Toffler, *Al Treilea Val*, București, Editura Politică, 1983, p. 422-423.

²² *Ibidem*, p. 440.

²³ *Ibidem*, p. 441.

²⁴ *Ibidem*, p. 599.

M-am simțit obligat să apelez la acest excurs tofflerian datorită faptului că, ceea ce a perceput autorul celui de-al „Treilea Val” ca pe un vuiet prevestitor al schimbărilor în societatea postindustrială, a găsit, vorbind de „dislocarea națiunii” – și asupra acestei chestiuni voi reveni în finalul subcapitolului pentru a înțelege, exprimat într-o opinie personală, destinul viitor al României și rolul Carpaților în acest destin –, ecou în strategiile globaliste ale unor eurokratori, cât și în acțiunile insistente ale neorevizionismului maghiar, care crede a fi văzut în crearea euroregiunilor un „colac de salvare” a... „Ungariei milenare” a regelui Ștefan I cel Sfânt. Numai că euroregiunile nu implică și dispariția, deocamdată, a statelor naționale, ci doar o pregătire complexă a realizării Europei unite de mâine.

Este adevărat că lansarea în forță a creării euroregiunilor s-a produs mai ales după căderea „sistemului socialist” în Europa de est, cu toate că statele și popoarele din acest orizont de continent nu se găsesc în situația să admită, și nici să înțeleagă, o atare descentralizare a deciziilor de la guvernul central la nivelul unor regiuni între care se înregistrează disparități de dezvoltare evidente. Nici chiar în Occident – chiar dacă în Uniunea Europeană se încearcă o „armonizare” prin circulația monedei unice „Euro” – lucrurile nu stau prea bine, iar euroregiunile, atâtea câte s-au creat, nu reușesc să anihileze sentimentele și orgoliile statului național. Pentru estul Europei, euroregiunile apărute pe hartă nu sunt operabile, cu toate că Ungaria militează cu disperare pentru o astfel de soluție care – și nu sesizează viciul de funcționare – nici ei nu-i este profitabilă. Dar iluzia refacerii „Ungariei Mari”, în care maghiarii nu vor fi majoritari, ci minoritari, în raport cu popoarele care ar fi reincluse într-un stat „piele de tigru”, dar ... unitar (oficial), se pare că-i narcotizează pe politicienii de la Budapesta. Ei agită sugestia pentru federalizarea, într-o primă etapă, a României. Sesizând existența „curentului federalist”, Adrian Năstase, a declarat la Slănic-Moldova, în august 2001: „În România, demersurile federaliste s-au concentrat spre autonomie. Noua ordine este centrată pe renunțarea la criteriul etnicității și aducerea în prim-plan a unor argumente de ordin economic și social. Sunt speculate dificultățile economice și sociale, iar ținta nu mai este doar minoritatea maghiară, ci devine populația majoritară din Transilvania”²⁵.

A mai precizat că, deja, se manifestă un curent de opinie vizând Banatul²⁶. Dar – a atras atenția –, după prăbușirea comunismului, statele federale au fost primele care s-au dezmembrat, iar, în acest sens, „Iugoslavia a fost un poligon

²⁵ „Adevărul”, nr. 3482, 27 august 2001, p. 1-14

²⁶ *Ibidem*.

de încercare pentru noua ordine mondială”²⁷. Pe calea care ar duce la federalizare se înscriu și demersurile de „transilvanizare”, susținute de diverse asociații și fundații, preconizându-se chiar înființarea...Partidului „Transilvania”²⁸, transnațional și transetnic.

De fapt, federalizarea prin euroregionalizare, care ar avea drept scop „valevizarea” României, în concepțiile celor care acționează pe această direcție, Carpații ar putea fi, conform viziunii huntigtoniene, frontieră între euroregiunile de vest și cele de est și sud, ori între, într-o altă alternativă, între Europa catolică și protestantă („spațiul Schengen” extins) și Europa ortodoxă și musulmană. Însă, euroregiunile pentru care militează Budapesta în „Bazinul carpatic” au un caracter artificial și neorevizionist.

„Începând cu anul 1993, Budapesta – spune analistul Eugen Ciufu – a demarat un amplu proiect pentru crearea unei vaste regiuni economice, incluzând zone din Ungaria și județele limitrofe Ungariei, de pe teritoriile României, Iugoslaviei, Slovaciei, Ucrainei. Conform planului, rolul coordonator i-a revenit Ungariei, secretariatul general al Europei fiind la Budapesta. Practic, prin acest proiect se urmărește scoaterea de sub autoritatea statală a județelor care aderă la euroregiune, făcându-se astfel un pas important pentru refacerea, sub aspect economic, a «Ungariei Mari». În același context, demn de menționat este faptul că, prin înființarea, la 14 februarie 1993, la Debreceen, a Euroregiunii carpatice, s-a reactualizat un vechi plan din perioada interbelică, elaborat de contele Teleki Pál. Planul în speță prevedea includerea într-o «euroregiune» a «spațiului tradițional» al Ungariei, format din nord-estul României, sud-vestul Ucrainei, sudul Slovaciei, sud-estul Poloniei și nord-estul Ungariei. Prin crearea acestor euroregiuni, practic, se anulează Tratatul de Pace de la Trianon (1920) și Tratatul de la Paris (1947)”²⁹.

Un punct de vedere explicit asupra „Euroregiunii carpatice” are și cercetătorul Petre Deică de la Institutul de Geografie al Academiei Române, care constată că, această „euroregiune s-a dovedit negestionabilă, cu suprafața sa mai mare decât a Greciei (132000 kmp) și cu 14 milioane de locuitori”³⁰. Făcând un scurt istoric al „nașterii” acestei euroregiuni, cercetătorul ne oferă aceste amănunte semnificative:

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Eugen Ciufu, *Euroregiunile – instrumente ale neorevizionismului maghiar*, în „Azi”, seria 4, nr. 2391, luni, 6 noiembrie 2000, p. 14.

³⁰ Petre Deică, *Vom asista la decesul euroregiunii carpatice?*, în „Timpul – 7 zile”, 21-27 martie 2000, p. 12.

„Încă din vara anului 1990, în mediile de presă ungare s-a vehiculat ideea unei Grupări subregionale «Carpați-Tisa», care viza realizarea de legături politice, culturale și economice, pe un teritoriu cuprinzând porțiuni din Slovacia, Ungaria, alături de Ucraina transcarpatică, Transilvania și Voievodina.

La baza acestei grupări urmau să fie transpuse următoarele criterii comune, oarecum diferite de cele adoptate de Uniunea Europeană pentru regiunile transfrontaliere: un echilibru economic minimal, o anumită unitate de limbă și cultură, ca și o moștenire comună istorică. Descifrarea acestor criterii, din punctul de vedere al inițiatorilor grupării, arată că s-a avut în vedere prezența mai mult sau mai puțin masivă a populației maghiare (unitatea de limbă), ca și faptul că aceste teritorii au făcut parte, înainte de Primul Război Mondial, din fostul imperiu austro-ungar și, implicit, din «Ungaria Mare»»³¹.

Dar, odată creată, „Euroregiunea carpatică” s-a dovedit inoperabilă la dimensiunile sale exagerate, încât Uniunea Europeană și-a recunoscut incapacitatea de a o susține cu fonduri, „vârful de lance” al reanimării ei fiind acum un urmaș fidel al lui A. Ronai, Kocsis Karoly, cu care a intrat, într-o dezbatere deschisă, același cercetător de la Institutul de Geografie al Academiei Române, Petre Deică. Îi vom folosi, pentru demersul nostru, două ilustrative și persuasive materiale în care, cu argumente convingătoare, polemizează cu geograful maghiar pe tema „Bazinului carpatic”.

În primul studiu folosește drept contraargumente chiar „argumentele” lui Kocsis Karoly, care, într-o bizară concepție, a pus în circulație, extrapolând „Bazinul carpatic”, conceptul de... „regiune carpato-balcanică”. Reluăm, deci, din materialul cercetătorului român:

„Studiul analizat de noi (Kocsis Karoly: «Fizionomia etnică și confesională fluctuantă a regiunii carpato-balcanice și a Transilvaniei», editată de Asociația culturală «Haar Rezső» din Odorheiul Secuiesc și Institutul Central European al Fundației «Teleki Laszlo» (din Budapesta – n.G.C.) pornește de la caracterizarea regiunii carpato-balcanice drept un spațiu cu «o extraordinară diversitate etnică și confesională, constituită în decursul veacurilor trecute, ca și poziției geografice specifice, individualității izvorâte din confluența dintre lumea creștină occidentală, răsăriteană și cea islamică a Orientului Apropiat», care s-a accentuat și mai mult după cel de-al doilea război mondial (...), de unde și faptul că acest conglomerat social, multiform, convergența unor culturi deosebite au stat, în ultimul veac și jumătate, la baza izbucnirii unor conflicte,

³¹ *Ibidem*.

fie regionale, fie la scară mondială (...). Tensiunile etnice și confesionale «date» au fost amplificate, pe de o parte, de faptul că cercurile dominante, guvernele au fost pur și simplu incapabile să evalueze gravitatea unor probleme etnice presante și să le gestioneze, iar, pe de altă parte, faptul că unele grupuri etnice se aflau – și continuă să se afle – ca urmare a istoriei lor diferite, în stadii relativ diferite ale procesului de devenire națională, „de maturizare ca națiune”.

Teritoriul analizat cuprinde «bazinul carpatic» (noțiune prin care se subînțelege fosta Ungarie Mare), zona balcanică și Moldova, ca regiuni structurate de actualele frontiere politico-administrative. Deși, teritoriile analizate sunt state independente, autorul afirmă că «în scopul evitării unor disproporții în ce privește mărimea regiunilor analizate și efectivul populației acestora, am procedat, în cazul țărilor mai mari, eterogene sub raport etnic – Ucraina, România, Iugoslavia – pe baza trecutului istoric, a structurilor etnice și a condițiilor geografice ale acestora, la individualizarea unor unități teritoriale mai mici. Ucraina Subcarpatică, Transilvania și Voivodina – ținuturi cu o dezvoltare istorică radical diferită față de cea a teritoriului de bază al țărilor respective și care, geografic, aparțin bazinului carpatic – sunt prezentate (...), independent, ca «regiuni»...

Într-o scurtă schiță istorică, se fac diferite afirmații ce contrazic adevărul istoric. Astfel, se susține că, «în urma pustiirilor turcești și tătarăști, a avut loc procesul de imigrare într-un ritm tot mai accentuat, cu începere din secolul al XII-lea, în partea de est (Transilvania) a Ungariei devastate. În urma acestui fenomen, proporția românilor în Transilvania a crescut de la 25% la sfârșitul veacului al XV-lea, la 55% în 1761(...). Timp de 160 de ani, după 1718, hotarul otoman s-a stabilizat pe linia Carpaților. Această linie care constituie, din punct de vedere geografic, și hotarul de sud-est al Europei Centrale – deși în urma imigrării de masă spre bazinul carpatic a popoarelor balcanice (mai ales a sârbilor și românilor) nu a fost și hotar lingvistic, în decursul celor 160 de ani a devenit un hotar cultural-geografic, ce dăinuie mai mult sau mai puțin până azi...»³².

În concluzie, autorul lansează o întrebare hamletiană: „În ce privește viitorul, rămâne deschisă întrebarea cum pot fi rezolvate conflicte înăbușite timp de patru decenii și care au reapărut pe complexele linii de fractură etnice, religioase și culturale ce despică regiunea. Fi-vor statele, națiunile de azi din regiune, în stare să accepte apariția unor zone autonome, care să se autoorganizeze pe baza propriilor tradiții istorice, culturale și economice, sau

³² Petre Deică, *Spațiul carpato-balcanic în interpretare maghiară*, în „Timpul – 7 zile”, nr. 48 (355), 10-16 VI 1996, p.10-11.

nu-și pot închipui viitorul decât în cadrul granițelor declarate inviolabile, ale unor «state naționale centralizate»?»³³.

La Washington se află Centrul pentru Studii Strategice și Internaționale (C.S.I.S.) care a oferit un proiect de hartă pentru anul 2010. La baza acestei hărți se află conceptul potrivit căruia „acum, important cu adevărat este să te adresezi culturii, fondului etnic și istoriei regiunilor și nu să privești lucrurile în termenii relațiilor Est-Vest. Acestea sunt de domeniul trecutului, aparțin istoriei. Trebuie să construim o Europă a regiunilor, în care granițele nu mai au mare importanță”³⁴. Conform acestui concept, Transilvania este privită ca o entitate separată de România (!?).

În același spirit abordează problemele est europene și revista britanică „The Economist”, în numărul său din 14 noiembrie 1996. Punând accentul pe diversitatea culturală din cadrul fostei Europe de Est, revista afirmă textual că „granițele contemporane nu reflectă realitatea. Zonele ungurești ale României și părțile vestice ale Ucrainei se află în regiuni diferite din punct de vedere istoric și cultural. Poate că o parte din România și o parte din Ucraina ar trebui alocate Europei Centrale, iar părțile de est ale acestor țări să fie abandonate într-adevăr Estului”.

La fel de inoperabilă ar putea fi și preconizata „Euroregiune Dunăre-Tisa-Mureș-Crișuri”, în alcătuirea căreia ar intra județele Arad, Hunedoara, Timiș (România), Csongrad, Kiksum, Szolnok (Ungaria) și provincia Voivodina (Iugoslavia), și care „reprezintă, în viziunea Budapestei, un spațiu ce aparține de drept Ungariei”³⁵.

Nu întâmplătoare, și pline de sensuri insidioase, inspirându-se din transfrontalierism și „spiritualizarea granițelor”, sunt și următoarele opinii ale unor geografi maghiari care susțin crearea „euroregiunilor” în „Bazinul carpatic”.

Horvath Gyula, directorul Centrului de Cercetări Transdanubiene de la Pécs (la o reuniune PHARE în București): „...euroregiunile servesc intereselor fundamentale ca și cele ale etnicienilor unguri, care locuiesc în afara granițelor țării”³⁶.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ Eugen Ciufu, *op. cit.*, p. 14.

³⁶ Horvath Gyula, *Report in Conference Regional Policy in Romania*, București, Proceeding, 12-13 mai 1997, p. 68.

I. Süli-Zakar, geograf: „...desființarea granițelor ar permite intensificarea relațiilor cu ungurii care locuiesc în statele vecine”³⁷.

Același, în coautorat cu James Corrigan: „... frontierele statale sunt, prin esența lor, obstacol pentru dezvoltarea social-economică”, unica soluție fiind „diminuarea influenței separatiste a frontierelor și intensificarea legăturilor internaționale în interiorul Euroregiunii Carpatice”³⁸.

Kocsis Karoly și Eszter Kocsis-Hodosi sunt de părere că cei aproape 3 milioane de maghiari din zonele periferice ale „Bazinului carpatic” vor avea un important rol de mediatori în cooperarea politică și economică din arealul carpato-panonic, „atâta vreme cât naționaliștii slovaci, români și iugoslavi, care aspiră la un stat național omogen, consideră aceste zone drept periculoase și instabile. Din contră, în opinia comunității maghiare, aceste arii vor reprezenta locuri de retrasare a granițelor sau de conflicte în viitorul apropiat”³⁹.

Dar obstinantă la Kocsis Karoly rămâne, însă, problema „Bazinului carpatic”, așa cum este el configurat de alt geograf maghiar, Jennö Cholnoky, în perioada interbelică, citat de Jaques Ancel în binecunoscutul său manual de geografie:

„Teritoriul Ungariei este bazinul geografic cel mai perfect. Bazinul ungar este separat de țările vecine printr-un lanț de munți împăduriți complet nelocuiți. Nu se poate imagina o frontieră mai perfectă, cursurile de apă converg toate către centrul bazinului, legând strâns între ele aceste teritorii. Ungaria formează cea mai frumoasă unitate geografică din toată Europa”⁴⁰.

Acest „tablou geografic” este unul idilic și, totodată, nostalgic, dar nu este conform cu realitatea. Și am văzut că așa stau lucrurile atunci când am tratat, sub aspect geomorfologic, spațiul carpatic sud-estic. Iar în privința afirmației că Munții Carpați sunt „complet nelocuiți”, ce ne facem atunci cu unele hărți

³⁷ I. Süli-Zakar, *A study of state borders as factors blocking socio economic progress in North-Eastern Hungary*, Budapest, Foldzajzi Közlemények, XL, 1-2, 1992, p. 45.

³⁸ I. Süli-Zakar, James Corrigan, *Regional perceptions of marginality in the Carpathian Euroregion*, Leipzig, Beiträge zur Regionalen Geographie, 1998, nr. 47, p. 47.

³⁹ Petre Deică, *Sensul geopolitic al Bazinului Carpatic*, în „Revue roumaine de géographie”, I, 43, 1999, (din extras).

⁴⁰ Jennö Cholnoky, în Jaques Ancel, *loc. cit.*, p. 372; Z. Acs., *Nemzetiségek atörténelmi Magyarországon (Naționalitățile din Ungaria istorică)*, Budapesta, 1984; Z. David, *Magyarok határainak mentén (Ungurii din lungul frontierei noastre)*, Budapest, 1982; F. Glatz, *Magyrok a Kárpát-medencében (Maghiarii din Bazinul Carpatic)*, Budapest, 1988; A. Gergely, *Nemzetiség és urbanizáció Romanániában (Naționalitățile și urbanizarea din România)*, Budapesta, 1988.

maghiare și chiar cu aceea publicată de Kocsis Karoly în „Atlasul Europei de Sud-Est”, editat de un celebru institut geografic de la Viena? Spațiul carpatic românesc apare locuit, însă, pe aceste hărți, de... populație maghiară (!?). Dar la Jennö Cholnoky, ca și la alți geografi, geopoliticieni și istorici maghiari – și de ieri și de azi –, ideea „vidului istoric” etnic (e vorba de români) a fost și este o irațională și neștiințifică „politică de stat”, al cărei „cartograf” important a fost contele Pál Teleky, cel care, pentru prima oară, a prezentat o hartă cu „teritorii nelocuite sau lipsite de așezări permanente” la Conferința de Pace de la Paris din 1920.

Este cazul să deschid o paranteză, în acest loc, cu privire la harta contelui geograf și om politic, care, în două momente politice cheie pentru Ungaria, a fost prim-ministru al acestei țări (1920-1921; 1939-1941): Tratatul de pace de la Trianon, prin care Budapesta, vrând-nevrând, a recunoscut drepturile României asupra Transilvaniei și odiosul, pentru români, „arbitraj (de fapt un dictat) de la Viena”, prin care am pierdut (1940-1944) nord-vestul Transilvaniei. În amândouă împrejurările contele a folosit, pentru a „argumenta” pretențiile Ungariei asupra Transilvaniei, o hartă etnică pe care el însuși a conceput-o.

Harta induce cu premeditare un fals care sare în ochii oricui o privește cu atenție. În primul rând nu se rezumă numai la teritoriul Transilvaniei, ci, în mod pervers, cuprinde și teritoriul ungar dintre Tisa și frontiera cu România așa cum a fost stabilită prin sistemul tratatelor de pace de la Paris (1919-1920). În această „cuprindere geografică” constă perversiunea, căci, din punctul de vedere (și de ieri și de azi) al factorului politic budapestan, al istoricilor și geografilor maghiari, Ungaria de Răsărit nu reprezintă strict estul Ungariei dintre Dunăre și frontiera de stat cu România, ci – iată elementul de insidiozitate –, de fapt, Transilvania. Este ca și „secretul lui Polichinelle”: pentru Budapesta „Ungaria de Răsărit” a însemnat și va însemna estul „Ungariei Mari” dintre Tisa și Carpați.

În al doilea rând, pe varianta sa din 1940, Pál Teleky a folosit un abil „șantaj coloristic”, utilizând metoda punctului: pe spațiul geografic amintit, populația românească a fost reprezentată cu violet șters, cea maghiară cu roșu aprins, iar cea germană cu portocaliu. Efectul urmărit, în aparență, era cel scontat de Budapesta: populația maghiară (și de pe teritoriul Transilvaniei, plus și de pe cel adăugat, al estului Ungariei post Trianon), domina populația românească. Această dominație părea decisivă și datorită punctelor portocalii (populație germană) care se confundau cu roșul aprins, indicându-i pe maghiari.

Pe această hartă, un punct coloristic reprezenta 1000 de locuitori, dar cartograful de la Budapesta au rotunjit peste tot fracțiunile de mie în favoarea populației maghiare. Un alt viciu deliberat al hărții consta în eliminarea ținuturilor din jurul Transilvaniei de la est și sud (ceea ce nu s-a întâmplat, după cum am văzut, cu estul Ungariei, de dincolo de frontiera de stat), tocmai ca blocul etnic românesc să nu atragă atenția impresionând prin masivitatea lui evidentă.

Mareșalul (pe atunci general) Ion Antonescu, neplăcut surprins de „șantajul coloristic” al hărții contelui Pál Teleky, a ordonat Institutului Geografic Militar, în septembrie 1940, să execute aceeași hartă, inversându-se doar culorile. Roșul aprins i-a reprezentat pe români, iar violetul șters pe maghiari. Șantajul a apărut cu evidență, deconspirându-se falsul... științific la care se pretase cu „inovațiile” sale cartografice contele Teleky, Ion Antonescu făcând cunoscut acest fals la întâlnirile sale cu Adolf Hitler și Benito Mussolini. Cu aceste ocazii, de altfel, el a atacat direct și vehement nedreptatea săvârșită pe seama României la Viena, așa după cum au mărturisit în memoriile lor Mihail Sturdza și Ion Gheorghe, fost ministru de externe și, respectiv, fost ministru la Berlin. La fiecare întâlnire, mareșalul și-a susținut pledoariile contra „dictatului de la Viena” cu harta-replică la mistificările lui Teleky, hartă-replică inclusă și în excelentul atlas „Spațiul istoric și etnic românesc”, cu care diplomația română și-a argumentat poziția sa cu privire la anularea efectelor dictatului la Conferința de Pace de la Paris, organizată după ultima mare conflagrație mondială a secolului XX.

Dacă până în 1966, preocupările privind „Bazinul carpatic” au fost oarecum oculte de politica de „înfrățire socialistă” dictată de Moscova, în acel an, Kadar Janos declara la al IX-lea Congres al P.M.S.M.: „Tratatul de la Trianon a fost un dictat imperialist, care a dezmembrat Ungaria, acordând Transilvania României”. Prin vocea revendicativă a liderului comunist maghiar, Kremlinul atenționa amenințător Bucureștiul, care cutezase a publica inedita lucrare „Karl Marx. Însemnări despre români”, scopul acesteia fiind denunțarea stăpânirii rusești asupra Basarabiei.

O asemenea declarație, însă a readus în actualitate conceptul de „Bazin carpatic”, care a intrat în consonanță cu reactualizarea altui concept, germanic, acela de „Mitteleuropa”, menit să servească la reînvierea defunctului Imperiu austro-ungar, cât și cu acela de „spiritualizare a frontierelor”. În acest context, acțiunile de refacere a „Bazinului carpatic” s-au desfășurat, susținute fiind în unele lucrări care nu aveau nimic de-a face cu „înfrățirea socialistă”, iar o temă frecvent pusă în discuție a fost și este situația geopolitică a Ungariei

înainte, dar mai ales după Trianon, invocându-se, tot nostalgic și idilic, acea „unitate suverană întinsă peste întregul teritoriu al Bazinului Carpatic, caracterizată printr-o distribuție rațională a centrelor regionale. Tratatul a întrerupt brusc această evoluție , plasând majoritatea centrelor regionale periferice între noi și granițe”⁴¹.

Kocsis Karoly și Eszter Kocsis-Hodosi cred că, apropo de „unitatea suverană”,

„Bazinul Carpatic, după o existență milenară, a fost fragmentat în 1920, ceea ce a pus în fața geografiei și istoriei sarcina conștientizării tuturor maghiarilor privind existența națiunii ca o realitate pe toate teritoriile rămase în prezent în afara granițelor. Statele câștigătoare au căutat să șteargă orice mențiune despre ceea ce a fost și este unguresc”⁴².

Aceiași autori, caracterizând evoluția populației în interval de un mileniu în Transilvania, ajung la concluzia că „pe teritoriul circumcarpatic al României, unde sunt prezente toate etniile din Europa Centrală și Sud-Estică (maghiari, români, țigani, germani, ucrainieni, slovaci, sârbi, cehi, bulgari), trăiește cea mai numeroasă minoritate maghiară de pe Terra care deține 60% din numărul maghiarilor din Bazinul carpatic și 13,3% din cel al tuturor maghiarilor din lume”⁴³.

Avem, în acest caz, un exemplu indubitabil de manipulare a adevărului etnic. Iar în ceea ce privește Transilvania, suntem într-un totu de acord cu precizarea lui Petre Deică:

„În primul rând, prin Transilvania se înțelege tot spațiul circumscris Carpaților, adică pe lângă Transilvania propriu-zisă și provinciile istorice Banat, Crișana și Maramureș. Simpla înșiruire a etniilor, cu românii situați pe locul doi, are menirea de a ascunde că ponderea acestora este de 73,6%, iar a maghiarilor de 20%, astfel că celelalte etnii dețin doar 5,6% din populația totală. Așa arată oare o macroregiune cu mozaicitate etnică?...

În ultimii ani, Bazinul carpatic este prezentat ca o placă geo-culturală distinctă, care, prin tradiție, deține o identitate proeuropeană, pornind de la celebra hartă a lui Huntington, unde Transilvania este atașată în întregime creștinătății occidentale”⁴⁴.

⁴¹ J. Toth, *Historical and today's socio-economic conditions of regionalism in Hungary*, Pecs, 1990, p. 5.

⁴² K. Kocsis, Eszter Kocsis-Hodosi, *Ethnic geography of the Hungarian Minorities in the Carpathian Basin*, Budapest, 1998 (din prefață).

⁴³ K. Kocsis, Eszter-Hodosi, *Minoranze ungheresi nel Bacino dei Carpazi*, Roma, 1994, p. 65

⁴⁴ Petre Deică, *op. cit.*

Cred că în acest loc este potrivit să inserez câteva din opiniile pertinente ale cercetătorului maghiar Samu Fenyés, reținute din lucrarea sa „Revisionist Hungary”, și care vin în sprijinul adevărului istoric și etnic privitor la arealul transilvan al „Bazinului carpatic”. Astfel, Samu Fenyés precizează că: Transilvania era locuită de o masivă populație românească încă de la începutul secolului XII, un argument de necombătut în favoarea acestei locuiri fiind titlul de „voievod” purtat de conducătorul acestei țări românești, dar și acela că numeroși nobili maghiari erau descendenți din românii ardeleni⁴⁵; fără nici o umbră de îndoială, tocmai datorită acestei masive locuiri, „Unio Trium Nationum (maghiari, sași, secui) a avut ca scop distrugerea românilor, acest pact fiind un instrument de opresiune a românilor”⁴⁶; Transilvania nu are alt nume românesc – și încă din vechime – decât cel de Dacia⁴⁷.

Referindu-se la acțiunile unora de autonomizare a Transilvaniei, Samu Fenyés combate o astfel de absurditate, pornind de la faptul că majoritatea locuitorilor sunt români, planul de autodeterminare ascunzând ideea „fabricării” unei... țări independente, care, apoi, să fie alipită Ungariei. Întrebându-se „De ce trebuie ca Transilvania să devină acum o problemă când a fost restituită, în final, națiunii care formează partea covârșitoare a populației?”⁴⁸, autorul ajunge la concluzia că „ideea autonomiei este categoric fără sens în ceea ce privește Transilvania”⁴⁹.

O opinie confină are și istoricul Ion Calafeteanu, care, în lucrarea sa „Revizionismul ungar și România”, consideră: „Un aspect iredentist și revizionist deosebit de grav a prezentat în perioada interbelică formula (...) privind necesitatea creării în Transilvania a unui «stat tampon» independent și autonom...”

Ideea «independenței» sau «autonomiei» Transilvaniei a continuat să aibă prozești și după cel de-al Doilea Război Mondial, ei provenind din rândul unor elemente de cele mai diverse nuanțe politice (...) grupate în diferite organizații adăpostite în unele țări occidentale. Ele au agitat în perioada comunistă și mai

⁴⁵ Samu Fenyés, *Revisionist Hungary*, Florida, Ed. Romanian Historical Studies, Miami Beach, 1988, pp. 77, 82 (Lucrarea a apărut și în Editura „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 1996). N.B. Precizarea lui Samu Fenyés că Transilvania era locuită masiv de populație românească încă de la începutul secolului XII - secol în care, după istoriografia maghiară, românii ar fi „invadat” provincia intracarpatică – trimite la ideea continuității de locuire de către elementul autohton românesc.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 81-82.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 240.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 167.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 175.

agită încă și azi marota revizionistă (...) chemând fățiș la luptă (chiar armată!) pentru refacerea «Ungariei Mari», altele «mulțumindu-se» cu diverse formule precum cea a «Transilvaniei independente»...

Procesul revoluționar de trecere a statelor cu regimuri totalitare din Europa Răsăriteană la sisteme politice democratice a găsit cercurile revizioniste maghiare pregătite să susțină un nou asalt propagandistic în vederea «autonomizării» Transilvaniei...

Asta înseamnă punerea în discuție a legitimității unirii, a voinței românilor de a trăi în granițele aceluiași stat (...). Ne aflăm, de fapt, în fața aceleiași politici ce pune mereu în discuție situații limpezi, clare, în scopul unic de a crea impresia unei stări de incertitudine, de provizorat”⁵⁰.

Nu pot trece mai departe fără a aminti aici de campania revizionistă dihotomică – funcție de unele viziuni-opinii –, susținută de unii urmași ai arpazilor din Argentina și Australia (Székely Sándor, Ida Bobola, Kolozsy Sándor sau Bodinyi Jós Ferenc), de reinventare a istoriei vechi a ungurilor, care ar fi trăit înaintea geto-dacilor pe pământurile din Carpații sud-estici cam acum vreo 12 milenii.

Ridicola „autohtonitate ancestrală” a elementului maghiar în așa-zisul „Bazin carpatic” este susținută de o primă teză, care ne aduce la cunoștință că acel element ar fi făcut parte din marea familie a sumerienilor (sciți, sarmați, mezi, parți, choresimi, subari, sabiri, huni, avari, dar și ... daci și geți) refugiați, după prăbușirea istmului bosforic sub presiunea apelor Mării Mediterane, pe înălțimile Munților Pontici (în Turcia) și pe cele ale Munților Carpați, mai cu seamă în Ardeal, unde au descoperit locuri prielnice pentru pășunat. Se cuvine a face o precizare: în Carpați s-au refugiat, după evenimentul diluvic mezolitic, doar ... sumero-maghiarii, ceilalți, printre care și dacii și geții, găsindu-și adăpost în Anatolia (!?). De unde și „teoria” etimologică privind numele regelui DECEBAL, care ar fi sumerian, DIZIBAL sau DEZEBAL, cu înțelesul de „copil strălucit al forței divine” (în maghiară: „Isteni hatalomnak fényes gyermeke”), și aceasta pentru simplul... fapt preistoric că sumerienii – iată o altă teză – ar fi emigrat din „Bazinul carpatic” în ... Mesopotamia, după care s-a reîntors – conform scenariului refugiului diluvic – doar ramura sumero-maghiară, stabilită definitiv, în anul 896 d.H./e.n., în același „bazin”⁵¹.

⁵⁰ Ion Calafeteanu, *Revizionismul ungar și România*, Editura Enciclopedică, 1995, p. 72-73; 77-78; 80; 84.

⁵¹ Zeno Millea, *Mișcarea revizionistă maghiară*, XVII, XVIII, în „Timpul – 7 zile”, anul XIII, nr. 24 (593) și 25 (594), 12-18 și 19-24, 06, 2002; K. Kocsis, *Erdelyi etnikai térképe*.

Urmărind, însă, cu atenție viziunile-opinii protocroniste ale „sumerologilor” maghiari, oricine poate avea posibilitatea să constate că se anulează reciproc atât prin evidenta lor contrarietate, cât și prin inconsistență științifică.

Din păcate, interesul, cu tentă neorevizionistă, al Budapestei, față de minoritățile maghiare din „Bazinul carpatic”, se regăsește vădit însă și în hărțile – o serie întreagă – puse în circulație de Institutul său de Geografie, hărți cuprinzând regiunile care, cândva, au făcut parte din „Ungaria Mare”, reluându-se, de fapt, o mai veche tradiție începută cu harta din 1920 a contelui Pál Teleky. Seria postbelică a fost inaugurată de „Harta etnică a Transilvaniei”, pe baza recensământului din 1992, și care este „argumentată” de un text lămuritor în maghiară și engleză, cu privire la evoluția istorică a populației, viciat însă de numeroase erori, nu mă îndoiesc voite. Câteva exemple: „... la nivelul anului 1495, autorul estimează populația totală a Transilvaniei la 450000 de persoane, din care 254000 de maghiari și câte 100000 de români și germani. Comparând cu datele actuale, reiese că populația maghiară a sporit de 6,4 ori, în timp ce numărul românilor a crescut de 58 de ori. Este evident că numărul românilor a fost substanțial diminuat, întrucât în 1495 au fost înregistrați numai cei care plăteau impozite.

Un alt exemplu vizează un tabel care prezintă evoluția populației maghiare în 15 orașe transilvănene, în perioada 1956-1992. Între acești ani de recensământ a fost introdus anul 1986, cu date estimate de autor. Comparând datele anului 1986 cu cele din 1992, rezultă o reducere considerabilă a populației cu evoluția generală. Astfel orașul Cluj înregistrează, în 6 ani, o diminuare cu 46000 de persoane, Oradea cu 37000 de persoane, Timișoara cu 33000. În mod firesc, prezentând astfel de date neomologate, orice explicație este posibilă”⁵².

Regretabil este însă faptul că, în literatura geografică românească, nu găsim o replică pe măsură, în materie de hărți, fiind, până acum, excedați de „invazia” cartografică „la temă”, agresivă și incisivă, a geografilor maghiari, sprijiniți și de un lobby nedisimulat în Statele Unite și Canada. Căci, nu întâmplătoare este și frecvența cu care, peste Atlantic, apare o hartă, în aparență inofensivă, realizată, chipurile, didactic (ilustrată), editată fiind de o editură „Media” canadiană, și în care – în aceasta constă bizareria ei (personal

Budapesta, Ethnic Map of Transilvania, 1992, Hungarian Academy of Sciences, Geographical Research Institut, 1997.

⁵² Petre Deică, *op. cit.*

dispun de ediția 1998) – frontierele actuale ale statelor lumii sunt corect trasate, în afară de una singură, aceea dintre Ungaria și România, care trece pe... crestele Carpaților, exact ca înainte de 1 Decembrie 1918. Până la această oră în România nu s-a editat, în contrareplică, nici un fel de hartă didactică asemănătoare.

Desigur, cele câteva hărți editate până acum – foarte puține la număr: una în 1990, o alta din lucrarea „Spațiul istoric și etnic românesc” (Imprimeria Națională, București, 1942; reeditată la Editura Militară, 1992) și cele ale așezărilor umane din Carpați, aparținând profesorilor universitari doctori Vasile S. Cucu și Claudiu Giurcăneanu, cât și aceea din Atlasul istorico-geografic al României, editat de Academia Română în 1996 –, nu sunt suficiente pentru a constitui un răspuns ferm la ceea ce am numit „invazia” cartografică maghiară.

Oricum ar sta lucrurile, trebuie să conchid, cu toată luciditatea, că, pentru Budapesta „Bazinul carpatic” este o constantă, ca sens de acțiune geopolitică, chiar dacă, oficial, – așa cum a făcut-o în 1940, ținând seama de cerințele și exigențele integrării în Uniunea Europeană, care reclamă abținerea de la pretenții revizionist teritoriale –, nu este invocată ca argument pentru refacerea „Ungariei Mari”. Ceea ce nu a împiedicat, totuși, Parlamentul de la Budapesta să voteze controversatul și discriminatoriul „Statut al maghiarilor de peste hotare”, în vara anului 2001, spațiul geografic de acțiune al acestei legi nefiind altul decât... „Bazinul carpatic”.